

NOTE LEXICALE ȘI ETIMOLOGICE

ALALTE „olate”. În colecția de literatură populară *Butea junilor*, publicată de Ilie Moise, la Sibiu, în 1976, la p. 119, întâlnim cuvântul *alalte*, într-o baladă culeasă din localitatea Cârțișoara, jud. Sibiu: „– Tu Silvio, d-ochi-și negri / Ia coasă-mi și mie de-un guler/ Un guler învoinesc/ Un prapor împărătesc / Și alte mai mari domnești / Că eu ție ce-ți voi dară? / Daț-voi multu cu pământu / Și cetatea jumătate / Din *alalte* a treia parte”.

În mod normal, ultimul vers trebuia să sune: „Din *olate* a treia parte”, *olat*, pl. *olate*, s. n. (învechit) însemnând „provincie, regiune, teritoriu”, p. ext. (mai ales la pl.) „împrejurime, parte (a locului)” și 2. (învechit și regional, mai ales la pl.) „moșie; gospodărie (mare)”, p. restr. „clădire, acaret”. Ieșit din uzul curent, *olate*, prin etimologie populară, a fost înlocuit cu *alalte* „celelalte”.

ASIN. Cuvânt moștenit din lat. *asinus*, *asin*, după cum menționează DA s.v., odinioară era popular și-l găsim atestat până prin secolul al XVIII-lea, când începe a fi înlocuit prin sinonimul „măgar”. În secolul următor a fost introdus din nou în limbă, de câțiva scriitori cu tendințe de latinizare.

Relativ mai aproape de zilele noastre l-am întâlnit notat într-o variantă a baladei „Miorița”, culeasă în 1978, de la o informatoare de 33 de ani din satul Jupânești, de lângă Făget, jud. Timiș, publicată de C. Vesălău, în volumul *Sub poale de codru verde. Balade populare din Banat*, Timișoara, Editura Facla, 1987, p. 15: „Iar cel mai micuț / Care-i mai drăguț / Are oi mai multe, / Mândre și cornute, / Câinii mai bărbați, / *Asini* încărcăți / Purtându în spate, / Desagi cu bucate”.

În balada culeasă de Al. Russo și publicată de Vasile Alecsandri, locul asinilor din balada bănățeană este luat de cai: „Și-are oi mai multe / Mândre și cornute, / Și *cai* învățați / Și câni mai bărbați!”.

CERBULEA. Cuvântul, o formație insolită de la *cerb* cu suf. compus *-ulea*, neînregistrat nici de DA nici de MDA, însemnând „ciută, căprioară, femelă a cerbului”, a fost notat de Maria Ioniță, în volumul *Drumul urieșilor. Basme, povești și legende din Apuseni*, Cluj, Editura Dacia, 1986, p. 53: „Da’ [mama copilului] nu să mai face [făceá] muiere să face [făceá] într-o *cerbule* [cerbulea], da’ nu ca celelalte, ci o *cerbule* [cerbuleá] neagră”.

DE. Prepoziția *de* cu valoare adverbială, care ajută la formarea comparativului obișnuit în limba veche (cf. „cine iubește tatăl sau mama mai vârtos *de* mine” – Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, II, București, Editura Științifică, 1961, p. 253) și prin Țara Hațegului (cf. „Că eu sânt mai mare / *De* voi *de* amândouă” [...] „Ba eu sânt mai mare / *De* voi *de* amândouă” – Ovid Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului*, București, 1915, p. 271), ca și în dialectele aromân (cf. *ma dișteptu di nâs* „mai deștept decât el” – DDA) și meglenoromân (cf. *mai juni di tini* „mai voinic decât tine” – Capidan, *Meglenoromânii*, III, p. 108), a fost notat din Măguri-Răcătau, jud. Cluj, de Maria Ioniță, *Cartea vâlvelor*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982, p. 106: „Copiii și ei au ieșit cu cele două lemne, mai târziu *de* el”.

DOINIC. Adjectivul *doinic*, însemnând „doinitor, cântăreț”, neînregistrat în DLR, a fost notat într-o poezie populară din sudul Transilvaniei de Ion Bogdan, *Cântece populare din Țara Făgărașului*, publicat în *Folclor din Transilvania*, II, București, Editura Minerva, p. 203: „Și Ion te-am numit, / Că-i nume mai potrivit, / Potrivit ca florile / *Doinic* ca și mierlele”.

Evident, cuvântul este un derivat de la *doină* cu ajutorul suf. *-nic* arătând pe posesorul unei calități (cf. *amarnic*, *cucernic*, *datornic*, *dornic* etc.). Menționăm că termenul nu apare nici în glosarul care însoțește volumul.

FIM. Ca în ar. (*h'im*) și în megl (*im*), în două exemple din Susani, comuna Ignești, jud. Arad, pentru pers. 1 pl. la indicativ prezent a fost consemnată forma *fim* (< lat. *finus*), obișnuită pentru conjunctiv: „Și să bem ca niște frați / Că nu știu cât *fim* fărtați, / Că ne-ar da domnii legați / Și în fiere ferecați”, respectiv în ghicitoarea: „Mă aveți, da nu mă vedeți / Ș-atunci când vorbim, / Nu știu dacă *fim* / Laolaltă nu trăim”.

Fim „suntem”, din exemplele de mai sus extrase din *Folclor din Transilvania*, VIII, București, Editura Minerva, 1986, p. 20, 233, se alătură celorlalte concordanțe dintre graiurile dacoromâne de vest și cele românești sud-dunărene, în speță aromâne și meglenoromâne.

IL. Cuvântul, neînregistrat în dicționare, nici în DA, este dat de Al. Borza, *Dicționar etnobotanic*, București, Editura Academiei, 1968, p. 9, ca sinonim al lui *brad*, arbore din familia pinaceelor. Cu circulație în Bucovina, *il* provine din ucr. *il* (cf. ucr. lit. *jalina* „brad” *Albies pectinata*), înrudit cu rus. *elī*, bielorus. *elka*, bg., maced. *ela*, scr. *jela* etc. (vezi O. S. Melničuk (redactor șef), V. T. Kolomici, O. B. Tkačenko, *Etimologičnij slovník ukraïnskoï movi*, t. II, Kiev, 1985, p. 324).

LOBOGEA, LOBOGICĂ. *Lobogea* și *lobogică* (cu pronunțarea bănațeană a lui *d* urmat de sunete palatale: *ḍ*) sunt două derivate diminutive de la *lobodă*, neînregistrate de DLR, dar notate de Emilian Novacovicu: „Frunză verde *lobogea* [lobodă] / O să-mi joc băluța mea / Frunză verde *lobogică* [lobodică] / Doru-i mare din nimică”.

Lobogea provine din *lobodă* + suf. *-ea* (< lat. *-ella*), iar *lobogică*, din *lobodă* + suf. *-ică*.

Tot la Emilian Novacovicu găsim și un alt derivat de la *lobodă*, de data aceasta format cu suf. *-ină*: *lobodină*, fără pronunțarea specifică graiului bănățean [lobodîină]: „Ce suspini așa nevastă? / Ea suspină că-i de vină, / Umblă seara prin grădină, / Să culeagă *lobodină* / Să-și deie la frați de cină” (p. 53–54). Ultimul derivat este notat și de Lucian Costin, *Graiul bănățean (Studii și cercetări)*, vol. II, Turnu Severin, 1934, p. 124; cu rostirea „bănățeană”: „Mă mână mama în grădină / Dup-un fir de *lobogină*” (text cules de la P. Suru din Slatina Mică, numele localității actuale Slatina Timiș, jud. Caraș-Severin).

LUNĂ. *Lună* „semn pe piele, aluniță” (< *alună* ‘idem’, prin afereza lui *a-*), neînregistrat nici în DLR, apare în colecția de *Povești populare din Transilvania culese prin elevii școlilor din Blaj (1863–1878)*, București, Editura Minerva, 1987 (ediție îngrijită de Ioan Cuceu și Maria Cuceu, cu prefață de Ovidiu Bârlea). Povestea a fost culeasă din Hăghig, jud. Covasna, termenul cunoscând două ocurențe: „În chipul acesta văzu feciorul *luna* de pe spatele muierei prietenului său”, respectiv, „...pe spinare are un semn ca *luna*” (p. 92). Prin afereza lui *a-* din *alună*, *lună* „semn, aluniță” devine omonim cu *lună* „astrul nopții” și termen calendaristic specific numai dacoromânei (cf. în ar. și megl. *mes* (< lat. *mensis*), în ir. *miseț* < cr. *mijesec*, în varianta ikaviană *misec*).

MOCERĂ. MOCIRLĂ. DLR, t. VI, fasc. 10 și 11, înregistrează termenul *moceră*, în calitate de cuvânt-titlu, cu accentul pe prima silabă [móceră], având sensurile „mocirlă” și „teren mlăștinos acoperit cu stuf (ALR II 6285/346, 353, 362), cu rogoz (ALR I 1913/361), cu trestie” (Izvorul Dragoș, raionul Vișeu) (GLOSAR REG.). În Țara Oașului, *móceră* denumește un „loc acoperit cu tufișuri, loc mlăștinos” (I.-A. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*, p. 51). După aceeași lucrare lexicografică, termenul este cunoscut prin Transilvania și Maramureș. Primul sens „mocirlă” este ilustrat de DLR cu unele citate din Tache Papahagi, *Graiul și folklorul Maramureșului*, București, 1925, p. 226 și din I. Bârlea, *Cântece poporane din Maramureș. Descântece, vrăji, farmece și desfaceri*, București, 1924, p. 72. Tot din Maramureș, mai exact din Budești, fostul raion Sighet, termenul a fost obținut ca răspuns la Chestionarul IV (*Nume de loc și nume de persoană*), iar din Negrești-Oaș, (pct. 346) a fost înregistrat de ALR II ca răspuns la întrebarea 5059 (loc apăsos).

Ca variantă fonetică a lui *móceră*, accentat *mociră*, ultima formă a fost înregistrată de ALR I la întrebarea 1913 (rogoz) din punctul cartografic 361 (greșeală pentru 351 Berbești, fostul raion Sighet) și din punctele 346 și 353, adică din Bârsana, respectiv din Borșa, fostul raion Sighet (ALR II), La întrebarea 6285 (stufărie). După cum se vede din cele de mai sus, afirmația că termenul nostru circulă și prin Transilvania nu corespunde realității, atestările consemnate de DLR provenind numai din Maramureș și din Țara Oașului.

Drept etimon, DLR indică magh. *mocsár*. O formă identică cu magh. *mocsár*, găsim în ucraineană *močer*, având sensurile germ. „Morast, Moor, Sumpf, Bruche, Bruchmoor, verwachsener und sumpfiger Ort”, adică „mlăștină, smârc, mocirlă, teren mlăștinos”, după cum consemnează Jürgen Udolph, *Studien zur slawischen Gewässernamen und Gewässerbezeichnungen*, Heidelberg, Karl Winter – Universitäts-verlag, 1979, p. 92. Din acest punct de vedere termenul din nordul țării ar putea avea etimologie multiplă, deși lipsa lui în Ardeal ar indica doar origine ucraineană. Dar și mai apropiate de forma cuvântului românesc – *moceră* –, se dovedesc a fi cele ucr. *močára* și *móčara* (în special ultima), având aceleași sensuri ca și *močar* (idem, *ibidem*).

Înrudit semantic și formal cu *moceră* este *mocirlă*, s. f. al cărui sens principal, după DLR, este de „apă stătătoare (de mică întindere) provenită din ploi, revărsări etc. și plină de mâl, de noroi, smârc; loc mlăștinos, noroi; noroi, mâl”. Cele mai multe dicționare dau drept etimon al rom. *mocirlă*: sl. **mocilo* < **moči(d)lo*. Aceasta ar explica însă greu grupul consonantic *-rl-* din română. Jürgen Udolph (*lucr. cit.*) crede că rom. *mocirlă* este rezultatul unei contaminări între *moceră* și *molilă* < **močilo* < **močidlo*. Textual lingvistul german spune, referindu-se la *mocirlă*, „es scheint sich dabei allerdings um eine Kontamination aus **močerъ* und **moci(d)l* – zu handeln”. Din cele spuse de J. Udolph ar rezulta că fenomenul contaminării ar fi avut loc pe teren slav, de unde a pătruns în română.

PĂLATIC. *Pălatic* adj. și s. notat *pălatec*, având sensul „nebun, netot”, este înregistrat de Ion Vasiu în romanul *Am plecat din sat*, București, Editura Eminescu, 1979: „Muierile ziceau că-s *pălatec* și căpcaun, că nu-s poamă bună și câte altele” (p. 720). Termenul, neînregistrat nici de DLR, t. VIII, partea 1, litera P, p-păzui, București, Editura Academiei, 1972, pare a fi un derivat de la *paliu*, *-ie*, adj. cu circulație prin Muntenia și Oltenia însemnând „nebun, aiurit, trăsniț; prost”, probabil, prin schimb de sufix *-iu / -atic*, fiind atras de derivate precum *zănatic* (lat < **dianaticus*), *lunatic* (< *lună* + *-atic*), cu sensuri apropiate. *Paliu*, *-ie* este dat de DLR, t. VIII, p. 39–40, cu etimologie necunoscută. Același dicționar face însă trimiterea și la *pală*⁵, s. f. (învechit și regional; mai ales la pl., în legătură cu verbe ca „a avea”, „a apuca” etc.) însemnând „capriciu, toană”, tot cu etimologie necunoscută. *Pală*⁵ pare a fi un derivat regresiv de la *păli* (< v. sl. *paliti*), folosit mai ales la diateza pasivă: *a fi pălit*, de unde adjectivul de proveniență participială *pălit* (prin vestul Munteniei, despre oameni) „nebun, aiurit, țicnit”: *A rămas pălit din spăimi* (Undescu, *Glosar*, apud DLR, t. VIII, partea 1, p. 256).

PĂTRĂNTĂȘ. *Pătrăntăș* s. însemnând probabil „cartușieră”, neînregistrat de DLR, l-am găsit notat într-o doină de cătănie, culeasă în 1872 de Todoran Nicolae, originar din Cheslăr, jud. Sibiu, elev în clasa a VI-a la Blaj, publicată în colecția lui Ioan Urban Jarink și Andrei Bârseanu, *Doine și strigături din Ardeal*, București, Editura Academiei, 1968 (ediție definitivă, studiu introductiv, note și

variante de Adrian Fochi), p. 717: „Că tu [împărate] bin' m-ai îmbrăcat / În loc de car cu patru boi / *Pătrăntașul* dinapoi, / În locul biciului / Teaca panganetului”. Într-o variantă din localitatea Ocnișoara, jud. Alba, termenul are forma *patrântăș*.

Etimonul celor două variante îl constituie germ. *Patronentasche* „cartușieră”.

PĂZĂUCĂ. *Păzăucă*, s. f. însemnând probabil „bucătăreasă” (cf. *păzitor* „bucătar”, *păzitură* „mâncare gătită”, *păzeală* „mâncare gătită; regional păzitură”, spec. „rântaș” – DLR, t. VIII, litera P, toate derivate de la *păzi*), neînregistrat de dicționar, nici de DLR, l-am întâlnit în volumul de *Povești* citat al lui I. Micu Moldovan: „Ursul s-a dus de a adus butuci pentru foc și mnere [= miere], porcul a săpat morcovi și legumi, lupul a adus berbeci și i-a belit, iară vulpea a fost *păzăucă*, a pus și a grijit de oale” (p. 186).

Cuvântul pare a fi un derivat de la un neatestat *păzău „bucătar” (< *păzi*, vb. IV, tranz.) (prin Transilvania și Banat, complementul indică mâncarea) „a pregăti, a găti” + suf. *-ău* cu valoare de nume de agent (cf. *lingău*, *mâncău* – SMFC II 202) + suf. moțional *-că*, sufix ce ajută la formarea femininelor de la masculine (cf. *româncă* < *român*, *orășeancă* < *orășean*, *țărancă* < *țaran* etc.).

PLĂTIȚĂ. Cuvântul, neînregistrat de dicționare, nici de DLR, însemnând „spată, lopățiță”, l-am întâlnit în volumul *Cântece și hore culese din gura poporului 1865*, datorat lui Zaharia Bena și publicat la Alba Iulia în 1996, într-o ediție îngrijită de Mircea Cenușă. Cuvântul apare într-o strigătură satirică: „Vai, bărbată-i mândra mea / Bărbată-i dracu s-o ia, / Că-ntr-o lună toarce-o lână / Și mânc-un sac de făină / Și-o *plățiță* de slănină”.

Termenul provine din *lopățiță*, cunoscut mai ales în Banat, însemnând „spată (în special de porc), uneori și cu partea musculoasă de pe porțiunea superioară a membrilor anterioare folosită în alimentație” (< srb. *lopatica* „omoplat, scapula”).

Lopățiță a suferit, probabil, mai întâi o metateză > *oplățiță, de unde, printr-o falsă analiză *o* fiind considerat articol nehotărât sau numeral cardinal, s-a spus *o plățiță* și în sfârșit, *plățiță*.

PREVESTERI. Neînregistrat de dicționare, nici de DLR, *prevesteri*, s. m. pl. apare într-o orație de nuntă culeasă de la Păuca, jud. Alba și publicată în volumul *Cine m-a dat dorului*, Alba Iulia, 1972, p. 11: „Tânăr crăișoru nost, când o văzut [ciutulina] / Tare i-o plăcut. / El dimineață s-o sculat, / Față albă și-o spălat, / Păr negru și-o cheptănat, / Mândră oaste și-o adunat: / Cincizeci de feciori de boieri / Patruzeci și nouă de *prevesteri* / Fără unu-doi de nu-i suta”.

Termenul pare a fi un sinonim al lui *prevestaș*, s. m. (regional; cu sens neprecizat, probabil) „crainic, vestitor, trâmbițaș”, înregistrat de Ion Diaconu, *Ținutul Vrancei*, din Colacu-Panciu (apud DLR), un derivat din *prevesti* + suf. *-aș*. Și termenul de pe valea Secașului Mic, *prevesteri*, este tot un derivat de la *prevesti* dar cu suf. *-ar*, *-er*, pl. *-eri*.

RĂMIG. Substantiv (regional) *rămig* este înregistrat de DLR din Hațeg, preluat fiind din *Mic glosar dialectal alcătuit după două manuscrise din Biblioteca Centrală de la Blaj* din 1887, publicat de Romulus Tudoran la „Cartea Românească” din Cluj, 1949, p. 20, cu sensul „bucățea, rămășiță”. În *Mic[ul] glosar* nu este dată și forma de plural. Tot DLR notează termenul *rămiguri* s. f. pl. (regional) în Păușești Otăsău (Băile Govora) pe care l-a preluat din *Glosarul regional* al lui Petre Coman, publicat în 1939 la București sub auspiciile Academiei Române, Memoriile Secțiunii literare, Seria III. Tom. IX. Mem. 5, cu semnificația „rămurele mărunte și uscate, căzute din pomi”. Termenului nu-i este indicată forma de singular, dar aceasta nu poate fi decât *rămig*.

Într-o lucrare lexicografică recentă, și anume, *Dicționarul graiurilor daco-române sudice. vol. III, literele P-Z*, București, Editura Academiei Române, 2011 (coordonator Maria Marin), p. 144, citim: *rămig* s. n. pl. *rămiguri* după *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Muntenia și Dobrogea*, harta 208, cu specificarea „rar” în jud. Olt, cu semnificația „vreasc”.

Cu sensul de „uscătură”, sinonim cu *rădiuri* sau *răduri*, *hăscote*, *rămiguri* a fost notat de Ovidiu Bârlea, *Antologie de proză populară epică*, III, București, Editura pentru Literatură, 1966, p. 33, 34, 35, din localitatea Cerișor, jud. Hunedoara.

Pentru etimologia lui *rămig*, din Hațeg, întrucât acesta a fost glosat „bucățică, ramadita”, DLR îl pune în legătură cu *a rămâne*, iar pentru *rămiguri* din Păușești Otăsău – Băile Govora, trimiterea se face la *ram*¹ (< lat. *ramus*).

După părerea noastră, *rămig* este un singular refăcut din *rămiguri*, iar acesta din *rămicuri*, pluralul lui **rămicură* < lat. **ramicula* < **ramica* „Leiterprosse” „fuscel de scară” (păstrat în fr. *manche* – REW 7026) + suf. dimin. *-ula*, fără sincopa lui *u* între *c* și *l*; cf. și megl. *nicură* „fărimitură” < **micula* < *mica*. Pentru transformarea lui *c* în *g*, cf. *bețigaș* „băț mic” < *băț* + suf. compus *-igaș* (< *-icaș*); precum și *furnigă* în Mehedinți și ar., megl. *furnigă*, ir. *frunige* (CDDE 697) < lat. *formica*, *-am*, cu trecerea lui *m* la *n* prin disimilare sub influența labiale inițiale (CDDE 697).

RUICĂ. În colecția de folclor inedită a lui Alexiu V, *Flori de câmp*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976, publicată de R. Todoran și I. Taloș, apare de două ori, s. f. *ruică* în sintagma *ruică păsărea*: „La fântâna corbului / În mijlocul codrului / Cânt-o *ruică păsărea* / Nime-n lume n-o-auzea, / Numa-un ficior de mpărat, / De-auzit o auzea / Și din gură așa grăia: / –*Ruică, ruică păsărea* / Haide cântă-n curtea mea, / Că io bine te-oi ținea, / Cu pită de grâu curat, / Cu vin roșu străcurat” (p. 274–275).

Textul este cules din Cisteiu Român (azi Cistei, com. Mihălț, jud. Alba – n.n., V. F.) de la Sim[ion] Șerban, st[udent].

În glosarul care însoțește lucrarea, termenul nu este inclus.

În ceea ce privește etimologia, el este fie o prescurtare din *păsăruică* (< *pasăre* + suf. *-uică* < *uie* + *-că*) pentru care vezi DLR, t. VIII, partea 1, litera P, *p* - *păzui*, București, EA, p. 313, fie un derivat cu sufixul moțional *-că* de la *rui*, s.m. (Ornit. regional, Turda) 1. „ciocărlan” (Galeride cristata), notat de Mihail Băcescu, *Păsările în nomenclatura și viața poporului român*, București, EA, 1961, p. 151, 2. „ciocârlie” (*Alauda arvensis*) (Vâlcele – Turda), notat de Romulus Todoran în *Materiale și cercetări dialectale* [I], București, Editura Academiei, 1960, p. 91 (vezi DLR, t. IX, litera R, București, EA, 1975, p. 607, s. n. *rui*³). Pentru alte derivate cu suf. moțional *-că* de la masculine, cf. *boldeică* „cățelușă mică și foarte simțitoare” < *boldei*, *catârcă* < *catâr*, *coteică* „cățelușă” < *cotei*, *ogarcă* < *ogar*, *puică* < *pui* (G. Pascu, *Sufixe românești*, București, 1916, p. 229), iar pentru sufixul diminutival *-uică* (< *-ui* + *-că*), cf. *căsuică* (< *casă*), *ceteruică* (< *ceteră*), *melișuică* (< *meliță*) (idem, *ibidem*, p. 230). *Ruică*, art. *ruica* a mai fost notat de Vasile Popoviciu, *Monografia comunei Pătaș (Nerapattas). Sol, graiu, credințe și obiceiuri locale*, de la parohul Pătașului, Caransebeș, 1914, Tiparul Tipografiei Diecezane, p. 87, fără nici o explicație suplimentară într-o ghicitoare despre *pușcă*: *Rage ruica în pădure*.

URLIȘ. Neînregistrat nici în DLR t. XII, partea a 2-a, litera U, *urlîș*, s. n., însemnând „coborâș”, este consemnat din Sohodol, jud. Alba, de Maria Ioniță, *Drumul urieșilor*, p. 145: „Mă duc la moară, pui sacii-n car, pui boii la car, când fusei la on *urlîș*, ce să mai iasă boii cu caru! Nu mai puteau ieși. Ieu boii-i pui în car, pui sacii la car și ieșii *urlîșu*”.

Cuvântul este un derivat cu suf. *-iș*, care aici desemnează acțiunea și locul pe care se efectuează (cf. *coborâș* < *coborî*, *pogorâș* < *pogorî*, *suiș* < *sui* – G. Pascu, *Sufixe românești*, București, 1916, p. 350) de la *urla* (prin Transilvania adesea urmat de determinări ca „la vale”, „de la munte”) „a merge la vale, a coborî” (< lat. *ululare*).

Evoluția semantică de la „a produce zgomot” la „a coborî”, după S. Pușcariu, DR, V, p. 423, „este explicabilă la strămoșii noștri care locuiau în munți, unde adesea pietrele dislocate de pasul celui ce se lăsa repede la vale producea un zgomot mare și unde turmele ce coborau se auzeau de departe vuind”. Coborâtul de la munte la șes, de la vărat la iernat, era însoțit și de sunetul unor instrumente ca buciul sau tulnicul. Cf. și *a tuna* „a coborî”, *a tuli* „a coborî”, băn. *a bui* „a coborî” (Pușcariu, *ibidem*, p. 421–425; idem, *Limba Română. I. Privire generală*, București, 1940, p. 163).

VISTRULIȚĂ. *Vistruliță* s. f. neînregistrat de DLR a fost notat de la Voila, jud. Brașov, de Ion Apostol Popescu în culegerea *Poezii populare din Ardeal*, publicată în *Folclor din Transilvania*. VIII, București, Editura Minerva, 1986, p. 433, în următorul context: „Rupe [Oara] flori / Târziu înspre cântători / Și-mpletește-o cununită, / Cununiță-*vistruliță*... / Vin trei juni / Cu [normal *ca*, – n.n., V. F.] trei păuni / Unu-i cere-o *vistruliță*”.

După cum reiese din textul de mai sus, *vistruliță* are semnificația „cununiță” și reprezintă un diminutiv de la *vârstă*² (prin Transilvania) „mănunchi, buchet (de flori); podoabă (constând dintr-un mănunchi de flori, de pene etc.) care se poartă mai ales la pălărie”.

De la *vârstă*, cu ajutorul suf. compus *-uliță* s-a ajuns la *vârstuliță*, iar apoi, printr-o metateză, la *vâstruliță* și, în sfârșit, prin asimilarea lui *â* [î] la *i*, din sufix, la *vistruliță*.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

ALR I	= <i>Atlasul lingvistic român</i> , Partea I, vol. I, Cluj, 1938; vol. II, Sibiu-Leipzig, 1942.
ALR II	= <i>Atlasul lingvistic român</i> , Partea a II-a, vol. I, Sibiu-Leipzig, 1940.
Capidan, Meglenoromâni, III	= Th. Capidan, <i>Meglenoromâni III. Dicționar meglenoromân</i> , București, f. a.
DA	= <i>Dicționarul limbii române</i> , publicat de Academia Română, București, 1913 și urm.
DDA	= Tache Papahagi, <i>Dicționarul dialectului aromân: general și etimologic</i> , București, EA, ed. a II-a, 1974.
DLR	= <i>Dicționarul limbii române</i> . Serie nouă.
DR	= „Dacoromania“, Cluj, I, 1920–1921 și urm.
MDA	= <i>Micul dicționar academic</i> , I–IV, București, Univers Enciclopedic, 2001–2003.
REW	= W. Meyer-Lübke, <i>Romanisches etymologisches Wörterbuch</i> , ed. a IV-a, Heidelberg, 1968.
SMFC	= <i>Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română</i> , București, EA, vol II, 1960.

LEXIKALISCHE UND ETYMOLOGISCHE ANMERKUNGEN

(Zusammenfassung)

Ausgehend von einigen Sammlungen von Mundart- und Folkloretexten sowie von landschaftlichen Glossarien, weist der Autor hin auf eine Reihe von Wörtern hin, die in den Wörterbüchern nicht verzeichnet sind oder nur für einige Gebiete bekannt waren. Bei vielen werden auch Vorschläge zur Klärung über Etymologie gemacht.

Cuvinte-cheie: cuvânt, sens, dialect, grai, derivat, sufix, etimologie, lexic.

Schlüsselwörter: Wort, Bedeutung, Dialekt, Mundart, Ableitungswort, Suffix, Etymologie, Lexik.

*Universitatea de Vest,
Timișoara*